

2 | 2008

časopis o psech a lidech

psí kusy

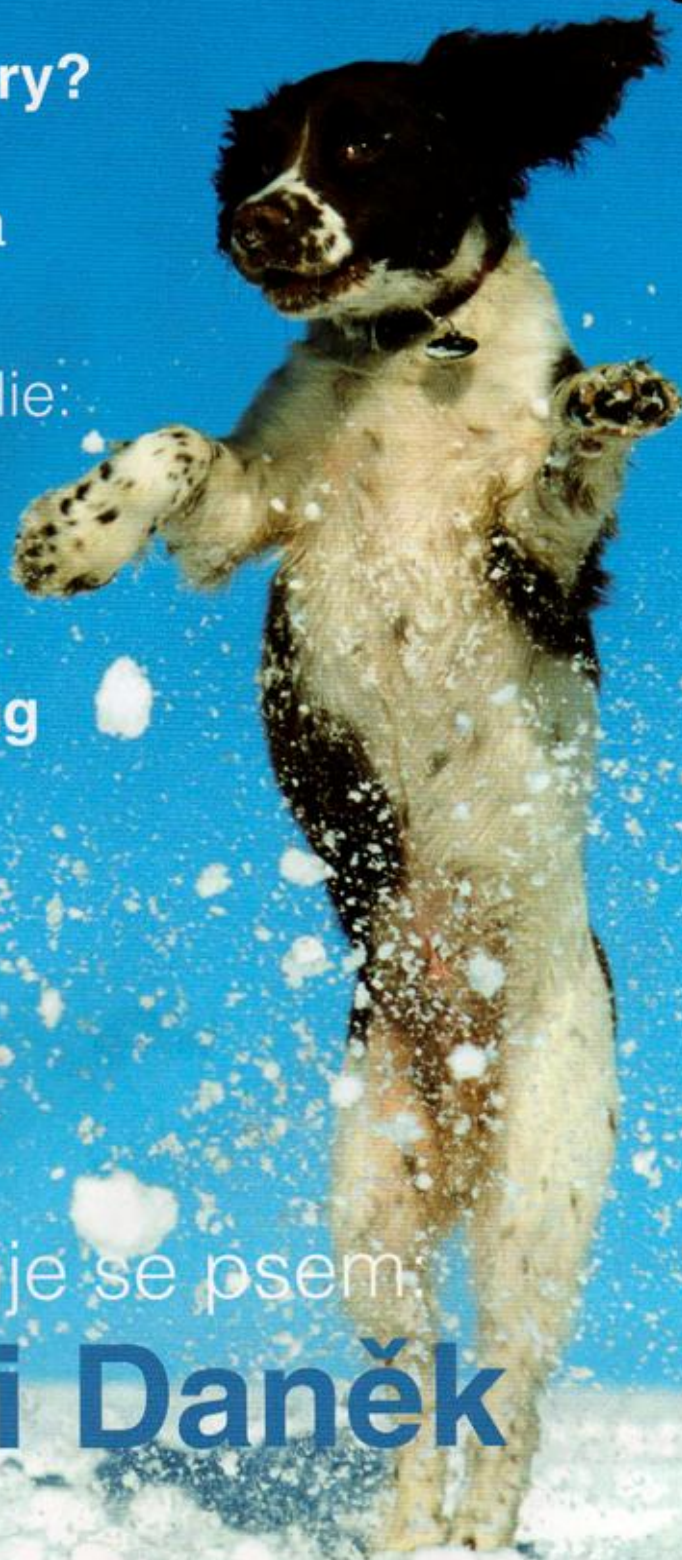

■ Kam na hory?

■ Psí agentka
FBI

■ Encyklopedie:
Dobrman

■ To je tanec!
Dogdancing

Jak se žije se psem

Wabi Daněš

35 Kč

ČTYŘNOHÁ AGENTKA FBI HLEDÁ MRTVÉ

Americká FBI, vesmírná agentura NASA, či záchranářská agentura FEMA. Většina z nás zná tyto názvy jen z filmů či televizních zpráv. A přesto při procházce po pražských Vinohradech občas můžete potkat pejska, kterého všechny tyto světoznámé instituce volají. Volají, když potřebují jeho pomoc.

Fenka border kolie Ness a její paní Eva Čečilová bydlí v Praze a také v Kalifornii. Ness je nenápadný mazel s milou povahou, za kterou se skrývá vysoká inteligence a mnohé úspěchy. S Evou jsme se posadili ke kávě, Ness se uvelebila vedle nás a nastavila hlavu k podrbání. A my jsme se dali do povídání, jak se fenka z Prahy a její panička dostaly do služeb věhlasných institucí.

Vím, že váš první pes byl společenský – dalmatin. Pak přišli na řadu dobrmani. S nimi už jste pracovala?

Ano, ale moje první seznámení s vyhledáváním začalo už s naší dalmatinou, byla takové éro, pořád lítala. Při venčení jsme ji potřebovali naučit, aby si nás hlídala a aby se nezaběhla. Začali jsme se jí schovávat třeba za stromy, za auta a aniž bychom to tehdy tušili,

učili jsme ji hledat. Po dalmatince jsme měli naší první dobrmanku, byla postavou hodně veliká, což je pro dobrmany v Americe typické. Pak v roce 1990 přišlo na řadu štěně z Čech, pojmenovali jsme ji Shasta. Byl to takový malý cvok. Už v pěti měsících nás opanovala, dělala si co chtěla a my jsme prostě nevěděli, co s tím. Říkali jsme, že ta buď zničí nás, nebo se budeme muset naučit ji nějak vychovat.

A co jste s tím dělali?

Začali jsme hledat pomoc. Já věděla o dámě jménem Shirley Hammond, kterou jsem sice osobně neznala, ale věděla jsem, že je na dobrmany expert. Shirley mě tehdy vedla za ručičku a pomohla mi s výchovou Shasty. Shirley se kromě jiného zabývala kynologickým záchranářstvím. Záchranářina a spolupráce se Shirley mě natolik bavila, že jsem u ní zůstala. Učila jsem se, jak ovládat psa. A Shasta byla na práci jako das. Spolehlivá, neúnavná.

Kromě záchranářské kynologie je vaše současná specialita hledání mrtvých osob či jejich pozůstatků (tzv. cadaver). Na cadaver jste učili psy hledat už tehdy?

V akci se Ness potká i s pracovníky Federální záchranářské agentury FEMA.

Agentka Ness
si z moci úřední
zabrala policejní vůz

V roce 1985 byla Shirley a její dobrmanka Cinnamon na záchranných pracích po zemětřesení v Mexico City. Už tam se tenkrát projevila nutnost učit sutinové psy označovat pouze živé lidi. Ano, už začátkem devadesátých let jsme začali, tedy Shirley a její skupina, rozdělovat psy na specializace – na hledání živých a mrtvých. Žádný pes totiž není tak spolehlivý, aby se stoprocentní jistotou určil a označil, jestli ten člověk, co leží třeba dva metry pod sutí zříceného domu, je ještě živý nebo už mrtvý.

Takže v záchranařině se specializují psi pouze na vyhledávání zvlášť mrtvých a zvlášť živých osob? Nebo jsou tam i další specializace?

Jsou psi, kteří se využívají na plošné vyhledávání (hledání osob ztracených ve volné přírodě – pozn. red.) a jiní zase na sutiny (vyhledávání ve zřícených objektech – pozn. red.). Psi na plošné hledání v přírodě by měli hledat živé i mrtvé, jelikož je velká pravděpodobnost, že hledaná osoba může být už mrtvá. Tito psi hledají živé i mrtvé a obojí označují stejným způsobem. Ale záchranařští psi do sutin,

to je něco jiného. Ti musí být výhradně specialisté na hledání živých. Když spadne dům, nebo dokonce domy, je potřeba v první řadě vyhledat a vyprostit živé lidi. Mrtví nikam neutečou. V záchranařině se nesmí nic nechat náhodě!

A proč takto úzce specializovaná zvířata?

Specializace je nutná z jednoho prostého důvodu. V záchranařině v sutinách se prostě nic nemůže nechávat náhodě. Pes musí na povel k hledání reagovat naučeným, zcela jistým a jasným způsobem. Hledat přesně to, co zná, a to také označit. Nemůžete ponechat na jeho posouzení jestli je pod sutinou člověk živý nebo mrtvý. A vy musíte hledat živé, často zraněné lidi. Není možné riskovat, že záchranný tým bude vyprošťovat někoho dávno mrtvého a o kus dál čeká pod sutinami někdo, kdo má šanci přežít.

Ale jsou přece i psi, kteří jsou schopni hledat a poznat oboje, ne?

Shirley Hammond má záchranařského psa, dobrmana Sonny, byla s ním po 11. září 2001 hledat v New Yorku. Jelikož matku tohoto psa cvičila na cadaver, měla

doma vzorky. Takže Sonny byl s cadaver pachy obeznámen, přestože na ně nikdy necvičil. Tyto pachy v New Yorku poznal, neoznačoval je, ale z jeho chování to Shirley poznala a na daná místa upozornila.

*Nic neponechat
náhodě*

Mrtví lidé tam byli. Ale toto nebylo Sonnyho naučené označení. Byla to spíš náhoda, že ze Sonnyho čichání Shirley poznala, že jde o cadaver. Na něco podobného se však nemůže nikdo spoléhat. A pokud jde o vteřiny a o záchranu živých lidí, musí se psovod spolehnout pouze na nacvičené označení. Vycvičit psa sutináře na oba pachy znamená nacvičit ho na dvě od sebe odlišná označení. Pak necháváte rozhodnutí na psovi, a v tom je ten oříšek. Zavalení lidé nejsou čisti jako figuranti, jsou zkrvavení, často se jim udělá špatně, mají odřeniny, otevřené fraktury; krev a tkáň relativně rychle páchne jako cadaver. Pes se může splést a označit tohoto člověka už za mrtvého. A tohoto živého člověka to může stát život.

Proč jste se tehdy s dobrmankou Shastou rozhodla pro plošné hledání, nikoliv pro sutiny?

Já jsem sutiny dělat nechtěla, protože Shasta byla šťastná na plošném vyhledání. Byla totiž úplně spokojená, když mohla běhat. A byla v tom výborná, takže jsem s ní dělala plochy. Na sutiny jsem si udělala jen takové základní zkoušky v podstatě jen proto, že když se hledá někdo ztracený v přírodě a náhodou je třeba v těch samých místech prohledat pustý či rozpadlý barák, tak aby to pes uměl a nebál se hledat v sutinách či v uzavřených prostorech. Navíc já mám problém s koleny a pokud lezu po čtyřech, tak mě to bolí. A v sutinách se tomu člověk někdy nevyhne. Na sutinách ráda pomůžu ostatním třeba jako figurant, ale výcvik na sutinách mě ani Shastu prostě nijak nechytli.

Henry: tři metry pod zemí Co považujete za největší úspěch Shasty?

Její životní úspěch byl, když společně s dalšími dvěma dobrmankami z našeho týmu našly v září 1993 za jeden den, a na dost velké ploše, mrtvého člověka. Byl zahrabaný tři metry pod zemí. Bylo to v malém pobřežním městečku Half Moon Bay u nás v Kalifornii. Jeden člověk zabil svého známého a převzal jeho identitu. Dům, auto, kreditní karty, všechno. Policii ale řekl, že majitel někam odjel. Policii to bylo podezřelé a vyžádala si soudní povolení k domovní prohlídce na jeden den, přitom prohledávaná plocha byla obrovská – deset akrů (tedy 49.000 čtverečních metrů – pozn.red.). Navíc byla celá čerstvě zoraná. My jsme tehdy jednoho psa nasadili na to zorané pole, dalšího jsme vzali do domu a třetí pes šel hledat na stranu domu, kde byl vybagrovaný břeh sezónního potoka. Z něj byla vybagrována hlína tak, že tvořila přirozenou hráz na sezónní jezírko. A pod tou hrází byla, deset stop (cca tři metry – pozn.red) hluboko, zahrnuta oběť. Vrah Henryho Olsona, Ron Middleton, dostal trest smrti.

Nyní ale máte border kolii. Kdy a proč jste změnila své do té doby oblíbené plemeno?

Shasta nám umřela, bohužel, už v šesti letech. Když jí byly dva roky, rozkousala malou krabičku s jedem na mravence. Nedalo se s tím nic dělat. Trvalo čtyři roky,

než jí tento jed rozložil játra. V roce 2000 jsem si pořídila, opět v Praze, borderku od chovatelky Šárky Barcalové.

A proč borderku a nikoliv do té doby oblíbeného dobrmana?

My pořád cestujeme a ať děláte co děláte, dobrmana se lidé bojí. Můžete pořád dokola opakovat, že to je hodný pes, ale když jdete a máma si svoje dítě vezme za ručičku a přitáhne si ho k sobě, protože jde kolem dobrman, tak už mě to unavovalo. A tak jsem si jednoduše řekla, že i přes svou lásku k tomuto plemeni už dobrmana nechci. Borderky znám od kolegyň, tak jsme si nakonec také vybrali toto plemeno.

Takže jste věděla, do čeho jdete?

No, moc ne, protože ta jejich povaha je úplně jiná než u ostatních psů. Byla to ale příležitost naučit se něco nového. A také že ano. Zatímco dobrmanům jsem byla zvyklá poručit, borderkám se všechno musí vysvětlit. Tak jsme tedy začali s Ness, kterou jsme poprvé viděli zvící velikosti dospělého morčete. A jsme šťastní, že ji máme. Navíc je i velmi skladná, což je obzvlášť dobré pro naše časté cesty letadlem.

*Jsem civilista,
pes je agent*

Jste s Ness členky pátracího týmu americké vesmírné agentury NASA. Proč má NASA svou záchrannářskou jednotku?

NASA je instituce, která podniká lety do vesmíru, testuje letadla a uskutečňuje další, potencionálně nebezpečné lety. Proto má i zásahovou jednotku pro případ neštěstí. Navíc jedna z našich kolegyň v NASA pracuje právě jako koordinátorka záchranných týmů. Takový tým, tedy například ten náš, má asi 67 lidí. Jsou v něm lékaři, technici, statici, záchranáři, psi záchranáři, hasiči a další specialisté. Jsem také členkou federálního záchranného týmu California Task Force 3, což je samozřejmě úplně jiná instituce, která formálně nemá s NASA týmem nic společného. Je ale pravda, že se tyto týmy personálně často překrývají.

Policisté mají práci psích kolegů v úctě

Kdykoliv pes pracuje, musí být maximálně soustředěný

Hledá se často ve vysloveně odpudivých místech

Pátrání po posádce raketoplánu bylo věnováno velké úsilí

Znamená to, že vás některá z vládních institucí zaměstnává?

Nene, já jsem civilista. Placena jsem pouze při federálním nasazení. Ale můj pes je oficiální agent s oficiálním průkazem, respektive několika průkazy. A aby těch institucí a jejich průkazů nebylo málo, tak s sebou musím nosit třeba i potvrzení, že mám cadaver psa se státní atestací a smím s sebou vozit cadaver vzorky. Pakliže nejde o federální nasazení, jsme dobrovolníci. Jsme profesionálové dobrovolníci a všichni to děláme ve vlastní režii. Občas, když hledáme v některém národním parku, tak dostaneme během dne jídlo a při odjezdu nám strážci natočí ze svého tanku plnou nádrž do auta. Jinak za zásahy v našem státě nic nedostáváme a náklady si také zpravidla platíme sami. Ani když si nás objednají soukromé firmy si neříkáme o gáži, ale letenku a pobyt máme hrazenou.

Zúčastnili jste se pátrací akce po pádu raketoplánu Columbia. Jak taková akce vypadá?

Aktivovali nás ráno telefonem. Na místo hledání jsme letěli letadlem. FBI tam

povolala jenom specialisty na cadaver, celkem 23 psů z celých Spojených států. Prohledával se tehdy ohromný kus východního Texasu a část Luisiany. Šlo o pás zhruba 10 kilometrů široký a 50 dlouhý. NASA věděla, kde se rozpadla kabina Columbie, a tak předpokládali, kam by mohly dopadnout části ostatků sedmi astronautů. Byli jsme tam jedenáct dnů.

A jak vypadalo samotné pátrání?

Každé ráno v sedm nám dali rozkaz, co kdo bude dělat. Celou dobu tam strašně přšelo. Vozili nás všude Hummerem. Jinak se tam totiž po lesních cestách nedalo chodit. V podstatě veškerou hrubou práci při hledání udělaly rojnice. Ty byly tvořeny hlavně armádou a civilní obranou. Hodně spoléhali také na to, že farmáři zatelefonují, když najdou na zahradě něco, co tam předtím nebylo. Lidé měli nařazeno, že nesmí nic brát domů, na nic sahat, nic nesbírat a nesmělo se nic ani fotografovat.

A kam byli nasazováni psi?

Psi byli použiti v místech, která již byla jednou prohledána, aby eventuálně dohledali to, co vojáci přehlédli. Také jsme

byli voláni na místa, kde už jednou lidské ostatky nalezeny byly. Aby měli jistotu, že nezůstane nic lidského na pospas přírodě. Další varianta uplatnění byla identifikace nejasných předmětů. Pokud farmář cosi objevil a koroner si nebyl jist, zda jde o lidské ostatky, povolali psa a ten musel rozhodnout. Těchto případů byla většina.

Takže psi nic necítili?

Ale cítili. Všechna ta místa, kam dopadly ostatky a už byly dávno odstraněny, psi stále označovali. Bylo zajímavé, že občas pes, a to nejen můj, něco navětril. Stalo se to třeba v jednom místě u stromu, kde všichni psi něco cítili. Kolegové chtěli i lézt na ten strom, nic tam ale nikde nebylo. S velkou pravděpodobností tam výše v atmosféře při rozpadu kabiny částečky zmrzly a později spadly v podobě mrholení dolu. A ten pach, ten oblak, psi cítili.

Vaši práci tam zjevně organizoval, ale i bedlivě sledoval a zřejmě i hodnotil, tým lidí a špičkových odborníků. To musí být velký psychický tlak na vaši práci. Přesto jste si tak jistá úsudkem psa? I když to třeba vypadalo jako

Před započatím pátrání poskytl důležité informace seržant John Korges

psí pracanti

lidská tkáň a všichni to očekávali, vy jste nakonec řekla, že ne. Máte takovou důvěru v Nessin nos?

Ano, na jedné farmě jsem dokonce slyšela koronera, jak říká, že tohle vypadá jako kousky ohořelého podkožního tuku. Při Nessině práci jsem si říkala, že se nesmím nechat ovlivnit tím, co jsem právě slyšela, a musím věřit pouze tomu, co mi říká. Ona k těm kouskům čichala, ale neoznačila je. Prohlásila jsem, že tento nález není lidský ostatek. Jak se ukázalo, byly to kousky ohořelého plastu. Zajímavé bylo, když jsme byli voláni k takovému černému čemusi, plnému vlasů. Ness k tomu čichala strašně dlouho, byla jsem celá napjatá, myslela jsem, že z toho vyrostu. Kroužila jsem kolem ní, ale přitom jsem ji nesměla ani v nejmenším ovlivnit. Teprve až se toho dostatečně načichala, tak od toho šla pryč. Nakonec to byly zvrátky nějakého zvířete, které sežralo kus kance. Takže lidské vlasy to nebyly.

Hledání po katastrofě raketoplánu bylo zjevně velmi neobvyklou akcí a zajímavou zkušeností. Jak ji hodnotíte?

Pro mě a Ness to zatím byl největší zásah tohoto kalibru. Zjistila jsem ke svému úžasu, že i pod velkým stresem zůstanu chladná. Každý zásah, každý náš krok po-

zorovali agenti, astronauti, koroner i kněz, navíc vše brala kamera. Ness nezklamala ani jednou. Ale mělo to i další zvláštnosti. Například na konci, než nás začali pouštět domů, si nás FBI (Federální úřad pro vyšetřování – pozn.red.) pozvala a říkali nám: Jestli tady někdo třeba tajně fotografoval, jestli kdekoli na světě objevíme fotografii, která se týká této vesmírné lodi, najdeme si vás a potrestáme. Takže i toto je součástí této práce.

Když mluvíte o Columbi, tak říkáte, že pátrání vedla NASA, a teď mluvíte o FBI. Kdo tedy tu akci vedl?

Celá akce byla, de facto, rodinnou záležitostí NASA. FBI se stáhla na druhé místo a přenechala NASA veškeré rozhodování, vedení a organizaci samotného pátrání. Ale FBI nás povolala a celou katastrofu vyšetřovala. FBI vždycky vyšetřuje případy, které zahrnují víc než jeden stát unie.

Když je řeč o legendární FBI, vzpomínáte si na první práce pro ni?

První zásah jsem měla v prosinci 1993. Tehdy byla unesena třináctiletá Polly Klass. Z naší kynologické skupiny jsme byli čtyři specialisté. Každý z nás dostal svého agenta a s ním jsme chodili po přiděleném

území od rána do večera. Byla to obrovská akce a spousta lidí se psy i bez nich. Její tělo nakonec nenašli psi, jelikož vrah se sám přiznal. Nicméně, když na ono místo FBI přijela, zjistili, že tělu chybí několik krčních obratlů a ty bylo třeba dohledat. Je známo, že hlodavci mají rádi kosti, brousí si na kostech zuby, a tak se často stává, že když se hledají kosterní ostatky, bývají právě v doupatech hlodavců. Takže jsme prohledávali okolí a hledali obratle. Byli jsme tam asi dvě noci a tři dny, ale bez úspěchu. Vrah Polly Klass, Richard Allan Davis, dostal trest smrti.

I archeologové potřebují dobrý nos

Kromě spolupráce s vyjmenovanými institucemi jste prý také v kontaktu s archeology. Je to tak? Jak jste se k tomu dostali?

Prostřednictvím kamarádů jsem se dostala do kontaktu s pražským archeologem, doktorem Michalem Burešem. Ten mě s Ness v roce 2004 dovolil vstoupit na vykopávky v Praze-Liboci. Tam si Ness poprvé čuchla, snad jako jediný pes cvičený na detekci na světě, ke kosterním ostatkům starým 7000 let. Doktor Bureš mi věřil, když jsem mu říkala, že Ness se kosti nedotkne. Po prvním napachování

Hledá se v sutinách, spáleništích, ale také se musí odpočívat

Ness šla a ukázala mi většinu míst, kde předtím kosterní ostatky byly, ale už byly odstraněny. Označila také plastové pláchy, pod kterými byly hroby ještě napůl odkryté, rozdělané. Při naší první návštěvě Liboce jsem se seznámila s antropologem/osteologem Pavlem Kubálkem, odkrýval tam vykopávky hrobu dvou malých dětí z doby neolitu před 7000 lety. Pavel nás potom občas volal, abychom se přišli podívat a zatrénovat si, když měli zajímavé hroby nebo místa, kde byly hroby předpokládáné.

Letos v létě se poprvé podařilo Nessie najít hrob na vykopávkách v Praze-Zličíně, který by archeologové Labrys o.p.s. neobjevili, kdyby nevěřili Ness. Místo, které Ness označila, odkryl antropolog Jiří Vávra. Našel nejen kosterní ostatky v hloubce asi jednoho metru, ale také překrásnou, neporušenou skleněnou nádobu, obojí z roku asi 450 po Kristu. Hrob dostal číslo 1557-144.

Koho napadlo používat psy na archeologické práce?

Jednou to napadlo naši kolegyni záchranářku v Kalifornii, asi v roce 1997. V té době už jsme se dávno specializovali na cadaver, já jsem v té době byla bez psa. Naše skupina byla hledat v místech, kde byl nedaleko hřbitov. Cholla, borderka cvičená na cadaver, stále chtěla na ten hřbitov jít. Čuchala tam a nakonec začala označovat. A nápad byl na světě.

Na čem teď děláte s Ness v Americe?

Teď se vrátili tři naši členové z Peru. Byli tam na pozvání EPAF – Equipo Peruano de Antropologia Forense. V letech 1980 až 2000 v Peru řídil hrozný režim a jsou tam předpokládáné hromadné hroby, které ani nynější vláda nemá zájem hledat. Na místě se kolegové setkali s hroznými podmínkami a s politickým red tape. Red tape znamená cenzuru, vláda se usmyslí a nikdo si ani neškrtně. Měli prohledávat vojenskou základnu a nakonec na poslední chvíli nejvyšší soud rozhodl, že je tam nepustí. Přesto v horách Ayacucho našli jeden zamaskovaný hrob. Projezdila jsem Peru coby turista, ale rozhodla jsem se tam nejít coby psovod. Nejsem hrdinka a věděla jsem, že těch 14 dní nebude procházka růžovou zahradou. Nejde o to, že s domorodci jedli morčata a jiné pochutiny, to bych zvládla. Ale harcování po

pošti a v horách, kde za každým šutrem může čekat místní „partyzán,“ jinak řečeno komunista, pro kterého je únos Američanů oblíbeným koníčkem, to jsem nebyla ochotna riskovat.

A jak to přežívali vaši kolegové?

Všichni tři naši psovodi nasazení do Peru jsou věkově o hodně mladší než já. Samozřejmě měli z bezpečnostní situace velké obavy. Jak později popisovali, na minutu nespustili oči ze svých psů, potravu pro ně měli neustále s sebou, nenechávali psy na hotelu samotné. Když byli na večeri, střídali se v hlídání psů.

Co by se dalo popsat jako typická práce, při které využíváte úžasné schopnosti vašich psů?

Naši psi pracují mimo jiné i pro CalTrans – California Transportation, ti nás zvou často. Staví nové silnice a železnice a potřebují prohledávat cesty kvůli indiánským pohřebišťům. Většinou přesně vědí, kde pohřebiště leží, ale někdy se stane, že jsou pohřebiště rozsahem větší. A tak to psi prohledávají a CalTrans ta místa „obejde“. Letos v létě při výkopu drenáží ve Watsonville buldozer obnažil kus plechu.

Bylo to spadlé letadlo z 2. světové války. Psi mimo jiné označili místo, kde se našel kostní článek i s prstenem s univerzitním monogramem. Prsten policie vrátila žijícím pozůstalým pilota, který byl až do této doby nezvěstný. Není to ohromná story?

Jak staré kosti a ostatky jste schopni za pomoci psiho nosu najít?

To je otázka za milion dolarů (smích). Záleží na složení země, je jílovitá, písčitá či nakypřená jako lesní? Čím kyselejší půda, tím menší šance, že kosti budou zachovalé. Záleží na spodní vodě a na hloubce samotného hrobu. Záleží na mnoha věcech ovlivňujících pach kosterních ostatků, o některých tušíme, ale o některých stále ještě nemáme ani ponětí. Práce s pachy, respektive možnosti psích nosů, to je úžasná detektivka! Člověk se stále něco učí a stále je co objevovat. Staré výcvikářské metody je potřeba nahradit novými. Opusťte špatný vtip, ale při práci se psem člověk nesmí zkostnatět.

Text: Andrea Kašiková, Dušan Stuchlík
Foto: archiv Evy Čechilové, Dušan Stuchlík

Eva Čechilová

narozena roku 1945 v Praze. V roce 1969 se svým manželem a synem emigrovala do USA. Usadila se v Kalifornii. V roce 1970 si pořídila prvního psa, dalmatina. Od roku 1990 se věnuje pracovní kynologii. Část roku tráví v Česku, kde mimo jiné pořádá přednášky o záchranářství a pracovním využití psů. Více informací na internetové adrese

www.k9forensic.org

Ness

fenka border collie, narozená roku 2000 v Praze. Je nositelka atestů: Cadaver Detection Specialist, Office of Emergency Services California (OES) & Canine Specialized Search Team (CSST) Historical Human Remains Detection, Institute for Canine Forensics (ICF)

Obě jsou členky:

- Office of Emergency Services FEMA USAR Task Force 3, California
- Disaster Assistance and Rescue Team DART NASA, California
- Institute for Canine Forensics (ICF)
- Canine Specialized Search Team (CSST), County of Santa Clara Sheriff's and Medical Examiner-Coroner's Office

Ness má zakázány „klacíčky a šišky“ protože je nejen kouše, ale i polyká. Ale ráda aportuje balónky a nejvíc ji potěší, když může s malými kluky hrát fotbal.